

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra pedagogiky

**Sekundární odborné vzdělávání v rozvojových zemích:
zaměřeno na Kambodžu**

Bakalářská práce

Autor práce: Ing. Anna Špačková, Ph.D.

Vedoucí práce: Ing. Karel Němejc, Ph.D.

2020

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: *"Sekundární odborné vzdělávání v rozvojových zemích: zaměřeno na Kambodžu"* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila, a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých zdrojů.

Jsem si vědoma toho, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou, a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V Náchodě dne 29. 2. 2020

.....

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Karlu Němejcovi, Ph.D. za vedení bakalářské práce.

Dále děkuji týmu projektu „Enhancement of Technical Education in Cambodia“ České zemědělské univerzity v Praze za spolupráci při sběru dat.

Za vedení odborných konzultací děkuji realizátorům projektu „Podpora aplikovaného výzkumu na Royal University of Agriculture“, jehož koordinátorkou je Ing. Petra Chaloupková, Ph.D., dr. h. c.

ABSTAKT

Práce se zabývá sekundárním odborným vzděláváním v Kambodži, jedné z nejchudších a nejméně rozvinutých zemí jihovýchodní Asie. V literární rešerši je popsán vzdělávací systém, který byl společně s celkovým vývojem země v poslední čtvrtině 20. století značně narušen. Ministerstvo školství, mládeže a sportu bylo založeno v roce 1996 a zřídilo systém základního, nižšího a vyššího středního školství, v současnosti podporovaného mimo jiné rozvojovými programy České republiky.

V rámci realizace jednoho z projektů bylo v provincii Kampong Chhnang na střední škole krále Norodoma Sihamoniho realizováno dotazníkové šetření. Cílem šetření bylo zjistit postavení hodnoty vzdělání mezi dalšími vybranými životními hodnotami u žáků vyššího obecného středního vzdělávání a programu technické a učňovské vzdělávání a praktické výuky, který byl v zemi zaveden v roce 1999 a spravuje ho Ministerstvo práce a odborného vzdělávání.

Z výsledků vyplynulo, že žáci nejvíce upřednostňují hodnotu zdraví a následně hodnotu vzdělání. Dalšími hodnotami v pořadí jsou životní styl, komunita, peníze, kvalitní životní prostředí a užívání moderních technologií. Naopak nejméně preferovaná hodnota je práce v zemědělském sektoru, přestože polovina respondentů byla žáky technicko-zemědělského oboru. Upřednostnění hodnoty zdraví a vzdělání se objevuje shodně u dívek i u chlapců. Starší žáci mají žebříček hodnot více zaměřen na své hmotné zajištění v porovnání s žáky mladšími.

KLÍČOVÁ SLOVA

odborné vzdělávání, rozvojové země, Kambodža, žáci, preference, vzdělávací systém

ABSTRACT

This thesis focuses on secondary education in Cambodia, one of the poorest and least developed countries in Southeast Asia. The literature review describes the country's education system, which was considerably disrupted during the last quarter of the 20th century, along with the general development of the country. The Ministry of education, youth and sports was established in 1996 and it set up a system of primary and higher education, which is currently supported among others by the development cooperation programs of the Czech Republic.

Within one of the project in Kampong Chhnang province, we carried out a questionnaire survey at the King Norodom Sihamoni high school, with the aim to establish the value of education in comparison to other values among students of general high school and students of technical and practical education, which was established in Cambodia in 1999 and directed by the Ministry of Labour and Vocational Training.

The results showed that students value their health the most, followed by education. Other values were ranked in this order: lifestyle, community, money, environment and access to modern technologies. The least important value was work in agricultural sector, although half of the respondents were students of agricultural schools. The high ranking of health was equal among boys and girls. Older students focus their value system more on material security in comparison with younger students.

KEYWORDS

technical education, developing country, Cambodia, students, preferences, education system

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 CÍL PRÁCE A STANOVENÍ HYPOTÉZY.....	9
1.1 Cíl práce.....	9
1.2 Hypotézy.....	9
2 LITERÁRNÍ REŠERŠE.....	10
2.1 Všeobecné informace o Kambodži.....	10
2.2 Vývoj vzdělávání v Kambodži.....	13
2.2.1 Gramotnost.....	15
2.3 Správa vzdělávání v Kambodži.....	15
2.4 Financování vzdělávání v Kambodži.....	17
2.4.1 Školné.....	17
2.5 Základní vzdělávání v Kambodži.....	18
2.5.1 Předmět local life skills program.....	18
2.6 Střední vzdělávání v Kambodži.....	18
2.6.1 Kurikulum středního vzdělávání.....	19
2.6.2 Přijímací řízení, průběh a ukončení studia.....	20
2.6.3 Hrubá míra zápisovosti.....	20
2.7 Technické a učňovské vzdělávání a praktická výuka (TVET).....	21
3 MATERIÁL.....	22
3.1 Provincie Kampong Chhnang.....	22
3.1.1 Index rovnosti pohlaví.....	24
3.1.2 Míra dokončení docházky v provincii Kampong Chhnang.....	25
3.2 Střední škola krále Norodoma Sihamonihho.....	27
3.2.1 Nižší střední obecné vzdělávání.....	27
3.2.2 Vyšší střední obecné vzdělávání (GHS).....	28
3.2.3 Technické a učňovské vzdělávání a praktická výuka (TVET).....	28
4 METODIKA.....	29
5 VÝSLEDKY A DISKUZE.....	30
ZÁVĚR.....	35
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	38
SEZNAM TABULEK, GRAFŮ, OBRÁZKŮ A SCHÉMAT.....	41
SEZNAM ZKRATEK.....	42
SEZNAM PŘÍLOH.....	43
PŘÍLOHY.....	i

ÚVOD

Bakalářská práce „Sekundární odborné vzdělávání v rozvojových zemích: zaměřeno na Kambodžu“ se věnuje vzdělávacímu systému v Kambodži s užším zaměřením na sekundární odborné vzdělávání. Dále práce sleduje důležitost vzdělání z pohledu žáků vybrané kambodžské vzdělávací instituce.

V literární rešerši jsou uvedeny všeobecné informace o Kambodži s nastíněním specifík země, jejíž vývoj podstatně narušily dramatické události druhé poloviny 20. století. Hlavní část kapitoly je věnována nově vytvořenému systému vzdělávání včetně jeho současné správy a financování. Uvedeny jsou také hodnoty základních ukazatelů vzdělanosti a jejich časový vývoj. V kapitole je podrobně popsáno základní a střední vzdělávání, které je v gesci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (založeno r. 1993). Ministerstvo práce a odborného vzdělávání spravuje středoškolský program technické a učňovské vzdělávání a praktická výuka (TVET). Program byl zaveden v roce 1999 za účelem podpory výuky technicko-zemědělských oborů s cílem dosažení lepšího uplatnění absolventů na trhu práce. V neposlední řadě se práce zabývá problémy, se kterými se tamní školství v současnosti potýká.

Praktická část se věnuje dotazníkovému šetření mezi žáky všeobecné a technické střední školy „Preah Bat Samdech Preah Boromneath Norodom Sihamoni’s General Education and Technical High School“, kterou založil roku 1982 král Norodom Sihamoni v provincii Kampong Chhnang. Škola v současnosti nabízí nižší a vyšší střední obecné vzdělání a technicko-zemědělský program TVET.

V letech 2015–2017 byl ve škole realizován projekt České zemědělské univerzity v Praze zaměřený na rozvoj programu TVET. V rámci realizace projektu provedla autorka, která byla součástí projektového týmu, uvedené dotazníkové šetření, jehož cílem bylo zjistit pohled žáků na vybrané životní hodnoty: vzdělání, zdraví, životní styl, komunita, peníze, kvalitní životní prostředí, užívání moderních technologií a práce v zemědělském sektoru. Výsledky šetření jsou uvedeny v závěru této bakalářské práce a mohou sloužit jako podklady pro navazující rozvojové projekty.

CÍL PRÁCE A STANOVENÍ HYPOTÉZY

1.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce „Sekundární odborné vzdělávání v rozvojových zemích: zaměřeno na Kambodžu“ je popsat vzdělávací systém v Kambodži s užším zaměřením na sekundární odborné vzdělávání. Dále je cílem práce zjistit, jak žáci z vybrané kambodžské vzdělávací instituce vnímají vzdělání.

1.2 Hypotézy

Hypotéza č. 1:

Žáci střední školy krále Norodoma Sihamonihho upřednostňují životní hodnoty zdraví a vzdělávání před hodnotami komunita, životní styl, používání moderních technologií, kvalitní životní prostředí, peníze a práce v zemědělství.

Hypotéza č. 2:

Hodnoty zdraví a vzdělávání jsou pro chlapce i dívky, kteří studují na střední škole krále Norodoma Sihamonihho stejně důležité.

Hypotéza č. 3:

Žáci střední školy krále Norodoma Sihamonihho ve věku 14 až 16 let budou mít odlišné pořadí životních hodnot v porovnání se svými spolužáky, kteří jsou ve věku 17 až 20 let.

2 LITERÁRNÍ REŠERŠE

2.1 Všeobecné informace o Kambodži

Kambodža (*Preăh Réachéanachâkr Kâmpŭchea*) leží v jihovýchodní Asii na poloostrově Zadní Indie. Zaujímá rozlohu 181 040 km², sousedí se státy Thajsko, Laos a Vietnam a pobřeží země omývají vody Thajského zálivu. Země je administrativně rozdělena do 20 provincií a čtyř samostatných správních jednotek (hlavní město Phnom Penh, Sihanoukville, Kep a Pailin), viz *Obrázek 1* (UNESCO, 2011). Kambodža má přibližně 16,4 milionu obyvatel a většinu území země tvoří nížiny v nadmořské výšce 5 až 20 m. Na severní hranici s Thajskem se nachází vyvýšenina Dangrek dosahující v nejvyšším místě 753 m n. m., na hranicích s Laosem a Vietnamem leží Annamské pohoří, jehož nejvyšší vrchol na kambodžské straně dosahuje 1547 m n. m. Nejvyšší vrchol Kambodže Phnom Aural s nadmořskou výškou 1813 m se nachází v Kardamonském pohoří na jihozápadě země. Dalšími horstvy, které jen několika vrcholy přesahují nadmořskou výšku 1000 m, jsou Centrální vrchovina na východě a Sloní pohoří na jihu země (ZELENDÁ, 2009). Kambodžou protéká přibližně v severo-j jižním směru největší řeka jihovýchodní Asie Mekong. S množstvím vody v Mekongu kolísá v rovinaté krajině vlivem zpětného proudění i výška hladiny vody jeho přítoků. Tento jev má výrazný vliv na kolísání hladiny největšího kambodžského jezera Tonlé Sap ležícího na stejnojmenné řece asi 150 km nad jeho soutokem s Mekongem. Během letních monzunových měsíců se tak rozloha jezera zvyšuje z přibližně 3000 na 10 000 km². Kolísání hladiny výrazně ovlivňuje život v celé oblasti. Obyvatelé zde žijí v tzv. plovoucích vesnicích (DY, 2007).

Kambodža se řadí mezi nejchudší a nejméně rozvinuté země jihovýchodní Asie, což je dáno mimo jiné i pohnutou historií země ve 2. polovině 20. století, zejména pak událostmi 70. a 80. let, kdy se několikrát vystřídal vládnoucí režim včetně vlády ultrakomunistického režimu Rudých Khmérů. Během tohoto čtyřletého období (1975–1979) přišla země o téměř 2 miliony obyvatel (ZELENDÁ, 2009). Režim systematicky likvidoval inteligenci, byly zrušeny peníze, zakázány projevy náboženské víry, městské obyvatelstvo bylo vystěhováno na venkov, kde bylo nuceno k náročné práci v zemědělství. Narušen byl i tradiční systém rodiny, lidé byli nuceni žít i pracovat v organizovaných skupinách. Po vpádu vietnamské armády do země v roce 1979 se Rudí Khmérové uchýlili k partizánskému boji, který trval prakticky až do počátku 90. let (DY, 2007).

Kambodža se s dopady těchto událostí a následné občanské války stále potýká. V zemi se sice rychle rozvíjí stavebnictví, cestovní ruch a oděvní průmysl (v roce 2015 oděvní průmysl vytvářel 15 % HDP), ale rozvoj jednotlivých sektorů se liší v závislosti na konkrétní provincii.

Většina obyvatel stále pracuje v zemědělství. Pěstuje se zejména rýže, kukuřice, sója, cukrová třtina, kokosové ořechy, banány, pomeranče, zelenina, tabák nebo bavlna. Chová se skot, prasata, drůbež a buvoli (MZV, 2019).

Obrázek 1: Mapa Kambodže

Zdroj: (ONTHEWORLDMAP, 2012)

Země se řadí mezi státy s nižším středním příjmem na světě. Dle indexu lidského rozvoje (Human Development Index, HDI) zaujímala Kambodža v roce 2017 146. místo ze 189 zemí světa. Světová banka udává, že v zemi žilo v roce 2014 až 14 % populace pod hranicí chudoby. Místní Ministerstvo plánování udává, že v některých venkovských regionech je počet chudých domácností mnohem vyšší a dosahuje až 33 %. Více než třetina obyvatel tak zůstává jen mírně nad hranicí chudoby s vysokým rizikem opětovného propadu vlivem vnějších faktorů (ČESKÁ ROZVOJOVÁ AGENTURA, 2018).

Kambodža se v současnosti vyznačuje poměrně stabilním politickým prostředím, HDP roste v průměru o 5 až 7 % ročně. Snaha o rychlý rozvoj země je však draze vykoupena ekologickými problémy, jako například masivním odlesňováním včetně porostů původního deštného pralesa. Dřevo je totiž kvůli nedostatku nerostných surovin jednou z hlavních vývozních komodit (UNESCO, 2011).

Kambodžské zdravotnictví se od 90. let výrazně zlepšilo, průměrná očekávaná délka života je nyní 70 let oproti roku 1993, kdy dosahovala pouze 57 roků. Důvodem pro zlepšení stavu

je pokles kojenecké a dětské úmrtnosti, zlepšení léčby přenosných nemocí a potlačení šíření viru HIV. Mezi hlavní rizika, která ohrožují místní obyvatele patří zranění na silnicích, předčasné porody, srdeční choroby, onemocnění centrální nervové soustavy a infekce dolních cest dýchacích. V Kambodži poskytuje zdravotnickou infrastrukturu a péči stát, ale ambulantní péči nejvíce zajišťuje soukromý sektor (v zemi je až 5 500 soukromých zdravotnických zařízení) (VOJNÁR, 2018). Ve veřejném sektoru je Ministerstvo zdravotnictví zodpovědné za poskytování zdravotnických služeb a provozuje 25 provinčních zdravotnických úřadů, které provozují provinční nemocnice (Provincial referral hospital) a řídí operační okresy. Na jeden operační okres připadá 100 000 až 200 000 obyvatel s jednou okresní nemocnicí (District referral hospital). Jednotlivá zdravotnická střediska (Health Center) pak pokrývají 10 000 až 20 000 obyvatel (ČESKÁ ROZVOJOVÁ AGENTURA, 2018). World Health Organization (2015) uvádí, že celkové výdaje na zdravotnictví se pohybují na úrovni 7 % HDP. Avšak pouze 20 % pochází od státu, přibližně 60 % je od pacientů, přibližně 20 % je od donorů a méně než 1 % se podílí zdravotní pojištění (VOJNÁR, 2018). Statistiky místního Ministerstva zdravotnictví uvádějí, že zdravotní pojištění má 23,98 % populace. Ostatní obyvatelé zdravotní pojištění nemají, náklady na případnou léčbu si tak musí hradit (ČESKÁ ROZVOJOVÁ AGENTURA, 2018). Z těchto údajů vyplývá, že zdravotnický sektor je z pohledu státu podfinancovaný (1,4 % HDP). I přes převahu soukromého sektoru je nabídka lůžek, služeb a dostupnost pokročilejších technologií v celém systému nízká. V přepočtu na 1 000 obyvatel disponuje Kambodža 0,71 nemocničními lůžky, srovnatelně z okolních zemí je na tom Laos, ale lepší situace je v Thajsku (2,1 lůžko) nebo Vietnamu (3,1 lůžko) (VOJNÁR, 2018).

Kambodžská vláda se zajištěním přístupu ke vzdělání ve všech částech země snaží snížit míru chudoby a podpořit sociálně-ekonomický rozvoj. Vláda klade důraz na rozvoj kvalitního inkluzivního vzdělání, které bude dostupné všem bez rozdílu majetku, pohlaví, etnického původu nebo duševních a fyzických schopností. Kambodžský vzdělávací systém se snaží v žácích rozvíjet duševní i fyzické dovednosti. Školy mají v žácích upevnit osobní sebevědomí, soběstačnost, odpovědnost, solidaritu, smysl pro spolupráci a vlastenectví (UNESCO, 2011).

V Kambodži neexistují žádné oficiální dokumenty, které by definovaly povinné vzdělávání, ale v ústavě země „The Constitution of the Kingdom of Cambodia“, která byla přijata v roce 1993, je uvedeno, že stát má poskytovat všem občanům základní a střední vzdělání (kapitola VI, článek 65 a 68 ústavy) (UNESCO BANGKOK, 2008). Díky politice všeobecně dostupného školství se daří zvyšovat i donedávna poměrně nízkou míru gramotnosti obyvatelstva (viz kapitola 2.2.1 *Gramotnost*).

2.2 Vývoj vzdělávání v Kambodži

System vzdělávání je v Kambodži datován již od třináctého století, kdy byli muži vzdělávání tradičními způsoby v buddhistických kláštorech. Vzdělávání zahrnovalo základy literatury, náboženství a nácvik v činnostech jako je tesařství, stavitelství, umění a hudební výchova.

V průběhu francouzské kolonizace bylo vedle tradičního vzdělávání v kláštorech zřízeno i formální laické vzdělávání podle západního modelu (1863–1953). Za vlády režimu Rudých Khmérů (1975–1979) byl vzdělávací systém kompletně zrušen (KHUT, 2019). Během vlády Rudých Khmerů zůstalo v zemi pouze 25 % kvalifikovaných učitelů, 4 % vysokoškolských studentů a 33 % žáků základních či středních škol. Pouze 200 učitelů bylo kvalifikovaných učit od 5. třídy výše. Obnova systému započala až roku 1980 a na jeho rozvoji se pracuje dodnes. V roce 2017 mělo 8 % učitelů univerzitní vzdělání, 62 % úplné střední vzdělání a 30 % učitelů mělo nižší střední nebo základní vzdělání (MINISTRY OF EDUCATION, YOUTH AND SPORT, 2017).

24. ledna roku 1996 bylo založeno Ministerstvo školství, mládeže a sportu (The Ministry of Education, Youth and Sports, dále MoEYS) a po reformě školství v témže roce byla zavedena struktura formálního vzdělávání v systému 6 + 3 + 3. To znamená, že 12 let je věnováno obecnému vzdělávání, rozdělenému na 6 let obecného základního vzdělávání (1. až 6. třída) a 6 let středního vzdělávání (7. až 12. třída), viz *Schéma 1*. Ve formulaci 6 + 3 + 3 není uvedeno předškolní vzdělávání, které je pro děti ve věku od tří do šesti let a vysokoškolské studium, které trvá čtyři až pět let (KHUT, 2019).

Na základě vzdělávací strategie Národní výcvikové rady (The National Training Board, dále NTB) z roku 1999 byl pro vyšší střední vzdělávání zaveden program Technické a učňovské vzdělávání a praktická výuka (Technical and vocational education and training, dále TVET). Tento technicko-zemědělský program řídí od roku 2004 Ministerstvo práce a odborného vzdělávání (Ministry of Labour and Vocational Training, dále MLVT) (UNESCO, 2011).

Hlavním strategickým dokumentem v oblasti vzdělávání je Národní strategický rozvojový plán 2014–2018 (National Strategic Development Plan) a z něj vyplývající Všestranná strategie pro růst, zaměstnanost, rovnost a výkonnost (Rectangular Strategy for Growth, Employment, Equity and Efficiency, dále RS). V RS je v rámci budování kapacit a lidských zdrojů prioritně uvedeno vzdělávání a rozvoj odborného vzdělávání. Pro oblast odborného vzdělávání vypracovalo MoEYS Hlavní plán obecného a technického školství (Master Plan on General and Technical High Schools), jehož cílem je připravit žáky na získání vzdělání a pracovních

dovedností, které jim umožní okamžitě vstoupit do zaměstnání po absolvování střední školy (ČESKÁ ROZVOJOVÁ AGENTURA, 2018).

Schéma 1: Vzdělávací systém v Kambodži

Věk Úroveň vzdělání a ročník

23	Vyšší vzdělávání	Univerzitní vzdělávání	Univerzita výtvarných umění atd.	Technické a učňovské vzdělávání a praktická výuka
22				
21				
20				
19				
18	Vyšší střední vzdělávání		12. ročník/3. ročník	
17			11. ročník/2. ročník	
16			10. ročník/1. ročník	
15	9 let základního vzdělávání	Nižší střední vzdělávání	9. ročník	
14			8. ročník	
13			7. ročník	
12		Základní vzdělávání	6. ročník	
11			5. ročník	
10			4. ročník	
9			3. ročník	
8			2. ročník	
7			1. ročník	
6	Předškolní vzdělávání		Vyšší stupeň	
5			Střední stupeň	
4			Nízký stupeň	
3				

Zdroj: vytvořeno z dat UNESCO (UNESCO, 2011)

V Kambodži fungovalo v roce 2017 12 889 škol, z čehož 1 394 škol se nacházelo v městských oblastech (včetně škol, které zajišťují jeden ročník vzdělávání). Školy zaměstnávaly 92 444 učitelů, do škol bylo zapsáno 3 077 660 žáků, z toho 572 835 v městských oblastech (MINISTRY OF EDUCATION, YOUTH AND SPORT, 2017). Více Příloha 1.

V současné době je pro všechny ročníky zaveden také soukromý systém vzdělávání, který využívají nejčastěji náboženské, etnické a národnostní menšiny (např. muslimové, Číňani, Francouzi, Angličani a Vietnamci) (KHUT, 2019).

2.2.1 Gramotnost

Gramotnost neboli schopnost číst a psát, dosahovala v roce 1998 u obyvatel Kambodže ve věku od šesti do sedmnácti let 52,8 % (PHIN, 2014). V roce 2008 bylo gramotných téměř 41,2 % Kambodžanů ve věku od dvanácti do čtrnácti let, kteří dokončili základní vzdělání. Tito pocházeli převážně z městských oblastí země. V roce 2015 bylo gramotných 77,2 % patnáctiletých obyvatel země. Celková gramotnost dosahovala ve stejném roce u mužů 84,5 % a u žen 70,5 % (CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY, 2017). Phin v roce 2014 uvedl, že 11 % Kambodžanů a 21 % Kambodžanek nikdy nenavštěvovalo školu (PHIN, 2014).

2.3 Správa vzdělávání v Kambodži

Vzdělávací systém v Kambodži je hierarchický. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MoEYS) je nejvyšší vládní orgán, který poskytuje, řídí, monitoruje a rozhoduje v oblasti vzdělávání.

Součástí MoEYS je Odbor pro obecné střední školství (General Secondary Education Department, dále GSED), který spravuje prostřednictvím specializovaných oddělení střední vzdělávání.

Hlavní částí MoEYS jsou Odbory školství v provinciích (Provincial Departments of Education, dále PDE), které úzce komunikují s GSED, ale hlavně podporují vzdělávací politiku ministerstva. PDE podává zprávy z provincií, provádí inspekce škol, připravuje a předkládá plány pro rozvoj středního vzdělávání (např. stavba nebo rekonstrukce školních budov), vypracovává statistiky a indikátory (počet škol, žáků, učitelů, indexy atd.), řídí pedagogické pracovníky a jejich rozložení.

Na nejnižší úrovni jsou Okresní úřady školství (District Offices of Education, dále DOE), které upevňují vzdělávací politiku a její strategii přímo na školní úrovni. Pracovníci okresní správy se podílejí na koordinaci administrativních úkonů od národní, provinční až po okresní úroveň jednotlivých škol (UNESCO BANGKOK, 2008). *Tabulka 1* uvádí, jaké orgány jsou zodpovědné za jakou agendu ve středním vzdělávání.

Tabulka 1: Orgány řídící střední vzdělávání Kambodže

Agenda	Orgán
Obecné střední vzdělávání	Úřad středního školství (Office of Secondary Education, GSED, MoEYS)
Střední odborné vzdělávání	Úřad technického a odborného vzdělávání Ministerstva práce a odborného vzdělávání (Office of Technical and Vocational Training, MLVT)
Soukromé vzdělávání	Úřad středního školství (Office of Secondary Education, GSED, MoEYS)
Řízení a rozvoj lidských zdrojů	Odbor lidských zdrojů a Odbor obecného středního školství (Personnel Department, MoEYS; General Secondary Education Department, MoEYS)
Vzdělávání a rozvoj pedagogických pracovníků	Odbor vzdělávání pedagogických pracovníků (Department of Teacher Training, MoEYS)
Vývoj a výzkum kurikula	Odbor pedagogického výzkumu (Pedagogical Research Department, MoEYS)
Hodnocení výuky	Odbor obecného středního školství (General Secondary Education Department, MoEYS)
Zkoušky	Úřad zkoušek (Office of Examination, GSED, MoEYS)
Distribuce výukových materiálů	Odbor materiálu a státního majetku (Material and State Assets Department, MoEYS)
Plánování a financování	Úřad plánování (Office of Planning, GSED, MoEYS)
Rozpočet	Finanční úřad (Office of Finance, GSED, MoEYS)
Management vzdělávání a informačních systémů	Odbor plánování a Úřad plánování odboru středního školství (Department of Planning, Office of Planning of the Department of Secondary Education)

Zdroj: vytvořeno z dat UNESCO (*UNESCO BANGKOK, 2008*)

2.4 Financování vzdělávání v Kambodži

Školství je v Kambodži financováno z více zdrojů: centrálně státem, ze soukromých zdrojů a z investic od dárců, zahraničních půjček, grantů a v neposlední řadě z financí získávaných od komunit, které do školy docházejí (UNESCO BANGKOK, 2008). Příkladem grantové podpory vzdělávání v Kambodži je projekt „Enhancement of Technical Education in Cambodia“, který Česká zemědělská univerzita v Praze realizovala na střední škole krále Norodoma Sihamoniho v letech 2015–2017.

Výdaje na vzdělání tvořily v roce 2014 pouze 1,9 % z HDP země, což Kambodžu řadilo na 173. místo ze 179 sledovaných zemí světa (CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY, 2017).

Finance z vládních zdrojů se využívají převážně na pokrytí nákladů na mzdy a na učební materiály, které jsou jednotné a do všech škol jsou šířeny zdarma. Od roku 2007 je v Kambodži zaveden program Programové financování (Programme-based Budgeting, dále PB), který navázal na pilotní projekt Akční program priority (The Priority Action Programme, dále PAP) Cílem PB je finanční podpora žáků středních škol. Fond programu je tvořen zejména soukromými zdroji, ale i financemi od státu a místních komunit (UNESCO BANGKOK, 2008).

2.4.1 Školné

Program PAP vznikl jako pilotní projekt na podporu základních škol v roce 2000. Cílem tohoto programu bylo snížit finanční náklady rodin na studium a zajistit tak všeobecný přístup ke vzdělání. Díky PAP byly zrušeny vstupní poplatky žáků v deseti provinciích země a již v roce 2001 byl program rozšířen do ostatních provincií a měst, a to do všech úrovní vzdělávání. Součástí programu jsou také školní operační fondy a stipendia pro žáky ze znevýhodněného prostředí (TAN, 2007).

Dále v Kambodži působí řada místních i mezinárodních rozvojových agentur poskytujících stipendia, zejména pro absolvování nižšího středního vzdělání. Například „The Japan Fund for Poverty Reduction“ ve spolupráci s „Asian Development Bank“ poskytuje stipendia dívkám pro studium na střední škole (UNESCO BANGKOK, 2008).

Oficiálně tedy žáci chodí do školy zdarma, ale často si doplňují vzdělání mimoškolně za peníze nebo poskytují učitelům různé neformální poplatky. Učitelé za peníze doučují žáky, prodávají odpovědi testů nebo v základních hodinách neučí všechno učivo potřebné ke splnění předmětu, aby tak vytvořili umělou poptávku po doučování. Žáci, kteří si doučování za peníze nemohou dovolit, opakuji ročníky nebo předčasně ukončují školu. Neformální výdaje za vzdělávání na žáka mohou být až 8,6 % celkových ročních příjmů rodičů (BREHM, 2014).

2.5 Základní vzdělávání v Kambodži

V obecném základním vzdělávání trvá vyučovací hodina 40 minut. V 1. až 3. ročníku je za týden odučeno 27 až 30 vyučovacích hodin. V hodinách se vyučuje khmérština (13 hodin), matematika (7 hodin), přírodní vědy, společenské vědy spolu s uměním (3 hodiny), tělovýchova (2 hodiny) a předmět dovednosti (local life skills program, dále LLSP) v časovém plánu 2 až 5 hodin.

Ve čtvrtém až šestém ročníku je taktéž odučeno 27 až 30 vyučovacích hodin za jeden týden a vyučuje se khmérština (10 hodin ve 4. ročníku, 8 hodin v 5. a 6. ročníku), matematika (6 hodin), přírodní vědy (3 hodiny ve 4. ročníku, 4 hodiny v 5. a 6. ročníku), společenské vědy spolu s uměním (4 hodiny ve 4. ročníku, 5 hodin v 5. a 6. ročníku), tělovýchova (2 hodiny) a LLSP (2 až 5 hodin) (KHUT, 2019).

Kurikulum je velmi obsáhlé a často je nemožné ho ve standardních školních hodinách stihnout. Učitelé tak často látku rychle odříkají nebo ji zkracují. Důvodem je i dvousměnný zkrácený provoz škol, to znamená, že někteří žáci mají dopolední a někteří naopak odpolední výuku.

Kvalita výuky tak bez možnosti individuálního přístupu klesá a mnohdy situaci ještě podpoří vysoký počet žáků ve třídě, který může dosáhnout až 80 žáků. V roce 1999 do základních škol chodilo podle odhadů asi 87 % dětí, v roce 2016 to bylo již 93 % až 97 % dětí (THE WORLD BANK, 2019).

2.5.1 Předmět local life skills program

Vyučovaný předmět LLSP je zaveden od roku 2004 a zahrnuje široké spektrum témat, která jsou volena Okresním úřadem školství (DOE) a danou školou. Témata vyplývají z potřeb školy a z potřeb konkrétního území a jsou definovány jako intelektuální, mezilidské a odborné dovednosti, které přispějí ke zdravému a produktivnímu životu. V hodinách se probírá zdravotní výchova a ochrana před nemocemi (včetně povědomí o HIV, AIDS, drogách), hygiena potravin, výživa, ochrana životního prostředí, bezpečnost a bezpečnost provozu. MoEYS rozděluje LLSP na dva stupně, a to na základní, které zahrnují obecné a předprofesní dovednosti a na kariérní dovednosti. (UNESCO, 2011).

2.6 Střední vzdělávání v Kambodži

Nižší střední vzdělávání se dělí na střední obecné vzdělávání a střední odborné vzdělávání. Střední obecné vzdělávání má dva stupně, a to „College“ neboli „Junior High School“ (7. až 9. ročník). Vyšší střední vzdělávání je nazýváno „Lycee“ neboli „Senior High School“

(10. až 12. ročník). Zároveň se výraz „Lycee“ používá i pro studium na středních školách obecného vzdělávání, kde probíhá vyučování od sedmého ročníku přímo po třídu dvanáctou (MINISTRY OF EDUCATION, YOUTH AND SPORT, 2017).

Během kalendářního roku je na nižších a vyšších středních školách 231 výukových dnů, to znamená, že se vyučuje 38 týdnů a jedna vyučovací hodina zde trvá 50 minut (UNESCO, 2011). Na střední školy v roce 2014 chodilo 45 % dětí (UNICEF, 2018).

2.6.1 Kurikulum středního vzdělávání

Současné kurikulum středního vzdělávání bylo ministerstvem (MoEYS) zavedeno v roce 1997.

Cílem kurikula nižšího středního vzdělávání (7. až 9. ročník) je poskytnout žákům znalosti a dovednosti v khmérštině, matematice, přírodních a společenských vědách a v odborných předmětech (UNESCO BANGKOK, 2008). V nižším středním vzdělávání je 32 až 35 vyučovacích hodin za týden a dosavadní vyučované předměty jsou rozšířeny o výuku cizího jazyka (4 hodiny týdně) (KHUT, 2019). Více je uvedeno v učebním plánu (*Tabulka 2*).

Tabulka 2: Učební plán nižšího středního vzdělávání v Kambodži

Předmět	Počet vyučovacích hodin za týden		
	7. ročník	8. ročník	9. ročník
Khmérština	6	6	6
Cizí jazyk	4	4	4
Matematika	6	6	6
Přírodní vědy	6	6	6
Společenské vědy	6	6	6
Tělovýchova a sport	2	2	2
LLSP	2–5	2–5	2–5

Zdroj: vytvořeno z dat UNESCO (UNESCO, 2011)

Cílem kurikula vyššího středního vzdělávání (10. až 12. ročník) je poskytnout žákům pokročilejší znalost khmérské literatury a matematiky, prohloubit znalost národní identity, poskytnout komplexnější porozumění morálce a občanské zodpovědnosti, navýšit komunikativní kompetenci v cizích jazycích a v neposlední řadě zlepšit dovednosti každodenního života.

Desátý ročník má identické kurikulum jako nižší střední vzdělávání pro 7. až 9. ročník.

Jedenáctý a dvanáctý ročník má předměty povinné a volitelné. Mezi povinné patří khmérská literatura (6 hodin/týden), tělovýchova a sport (2 hodiny/týden), cizí jazyk (4 hodiny/týden anglického nebo francouzského jazyka), základní nebo pokročilá matematika (4 nebo 8 hodin/týden). Volitelné předměty se sdružují do tří volitelných programů a žáci si mohou volit jeden až tři programy):

- přírodní vědy: fyzika, chemie, biologie a životní prostředí;
- společenské vědy: občanská nauka, historie, zeměpis, ekonomie;
- odborné programy (Effective Vocational Education Program): technologie, účetnictví, podnikový management, technika (Local Vocational Technical Subject), turismus, umění, ... (KHUT, 2019).

Pro postup mezi jednotlivými ročníky žáci absolvují série psaných a ústních zkoušek s minimální úspěšností 50 % a zároveň musí splňovat podmínky povolené absence (maximálně 20 neomluvených dnů a maximálně 60 dnů omluvených). O postupu žáka do dalšího ročníku taktéž rozhoduje Odbor školství v provinciích (PDE) (UNESCO BANGKOK, 2008).

2.6.2 Přijímací řízení, průběh a ukončení studia

Rozhodnutí o přijetí na nižší střední školu vydává PDE ve spolupráci s Okresním úřadem školství (DOE) na základě výsledků studia v posledním ročníku základní školy. Žáci v 6. ročníku jsou měsíčně přezkušováni, vykonávají dvě semestrální zkoušky a pro postup do 7. ročníku musejí mít alespoň 50% úspěšnost.

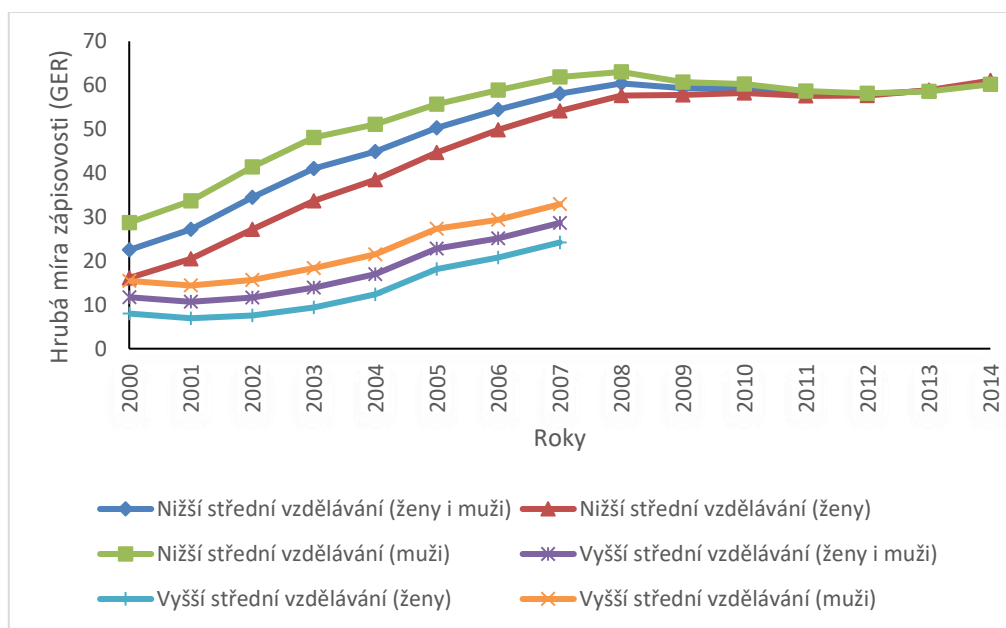
Pro postup do vyšší střední školy skládají žáci národní zkoušku. Obsah a kritéria úspěšnosti národních zkoušek stanovuje MoEYS a PDE řídí realizaci zkoušek (materiály, prostory, administraci) včetně jejich vyhodnocení.

Ukončení 12. ročníku je řízeno Úřadem zkoušek a pro jeho úspěšné ukončení musí žáci získat v průběhu roku stanovený počet bodů a složit národní zkoušku (UNESCO BANGKOK, 2008).

2.6.3 Hrubá míra zápisovosti

Indikátor hrubá míra zápisovosti (Gross Enrolment Rate, GER) vyjadřuje poměr počtu dětí/žáků, kteří jsou zapsáni do daného ročníku vzdělávání (bez ohledu na věk) k celkovému počtu dětí/žáků populace v odpovídajícím věku sledovaného ročníku vzdělávání (MINISTRY OF EDUCATION, YOUTH AND SPORT, 2017). *Graf 1* uvádí indikátor GER v letech 2000 až 2014 pro nižší střední a vyšší vzdělávání Kambodže.

Graf 1: Vývoj indikátoru hrubá míra zápisovosti pro střední vzdělávání v Kambodži

Zdroj: vytvořeno z dat UNESCO (UNESCO INSITUTE FOR STATISTICS, 2015)

2.7 Technické a učňovské vzdělávání a praktická výuka (TVET)

Technické a učňovské vzdělávání a praktická výuka „Technical and vocational education and training“ (TVET) vychází ze Strategického plánu vzdělávání 2009–2013, ve kterém je uveden program Rozšiřování technického a odborného vzdělávání. V roce 2018 vznikl Národní rozvojový plán obsahující 4 základní kroky v rozvoji TVET do roku 2020. Orgánem řídícím TVET je Národní výcviková rada (NTB) ve spolupráci s MoEYS.

Formální programy TVET mohou žáci studovat po absolvování šestileté základní a tříleté nižší střední školy nebo i vyšší střední školy. Program trvá jeden až tři roky a žáci se mohou zaměřit na obor jako je automechanik, výpočetní technika, zemědělská mechanika, elektřina, elektronika, opravy chladicí mechaniky nebo stavitelství. Po absolvování studia obdrží diplom „Diploma for Technician“.

TVET lze absolvovat i díky neformálnímu studiu v Provinčních cvičných centrech nebo v Odborných výcvikových centrech. Studium má formu jedno až čtyřměsíčního kurzu s předměty jako jsou základy zemědělství, stavitelství, opravy motorů, zpracování potravin, textil, kadeřnictví a kosmetika, turismus, výpočetní technika nebo pohostinství a obchod. Kurzy cílí na snížení chudoby ve venkovských oblastech a jsou obvykle zajišťovány soukromými společnostmi nebo neziskovými organizacemi (UNESCO-UNEVOC, 2014).

3 MATERIÁL

3.1 Provincie Kampong Chhnang

Provincie Kampong Chhnang se nachází v centrální části Kambodže na státní silnici č. 5 a zaujímá rozlohu 5 521 km² (viz *Obrázek 2*) (COUNCIL FOR THE DEVELOPMENT OF CAMBODIA, 2013). Provincie je rozdělena do 8 distriktů, 70 komun a 569 vesnic a v roce 2017 čítala její celková populace 550 890 obyvatel (ČESKÁ ROZVOJOVÁ AGENTURA, 2018). Hlavní město provincie je přístavní město Kampong Chhnang City, jehož součástí jsou tzv. plovoucí vesnice. Mezi hlavním městem Kambodže, Phnom Penh a Kampong Chhnang City leží bývalé (do r. 1866) hlavní město Kambodže Udong.

Stejně jako v jiných částech země je zde hojně rozšířena rostlinná a živočišná produkce. Na jezeře Tonlé Sap je provozován rybolov, který má výrazný vliv na život v provincii. Dále se obchoduje s rýží a ovocem a je funguje tu oděvní průmysl (COUNCIL FOR THE DEVELOPMENT OF CAMBODIA, 2013). V roce 2018 bylo v provincii v provozu 16 textilních továren, které zaměstnávají více než 50 000 pracovníků, zejména žen.

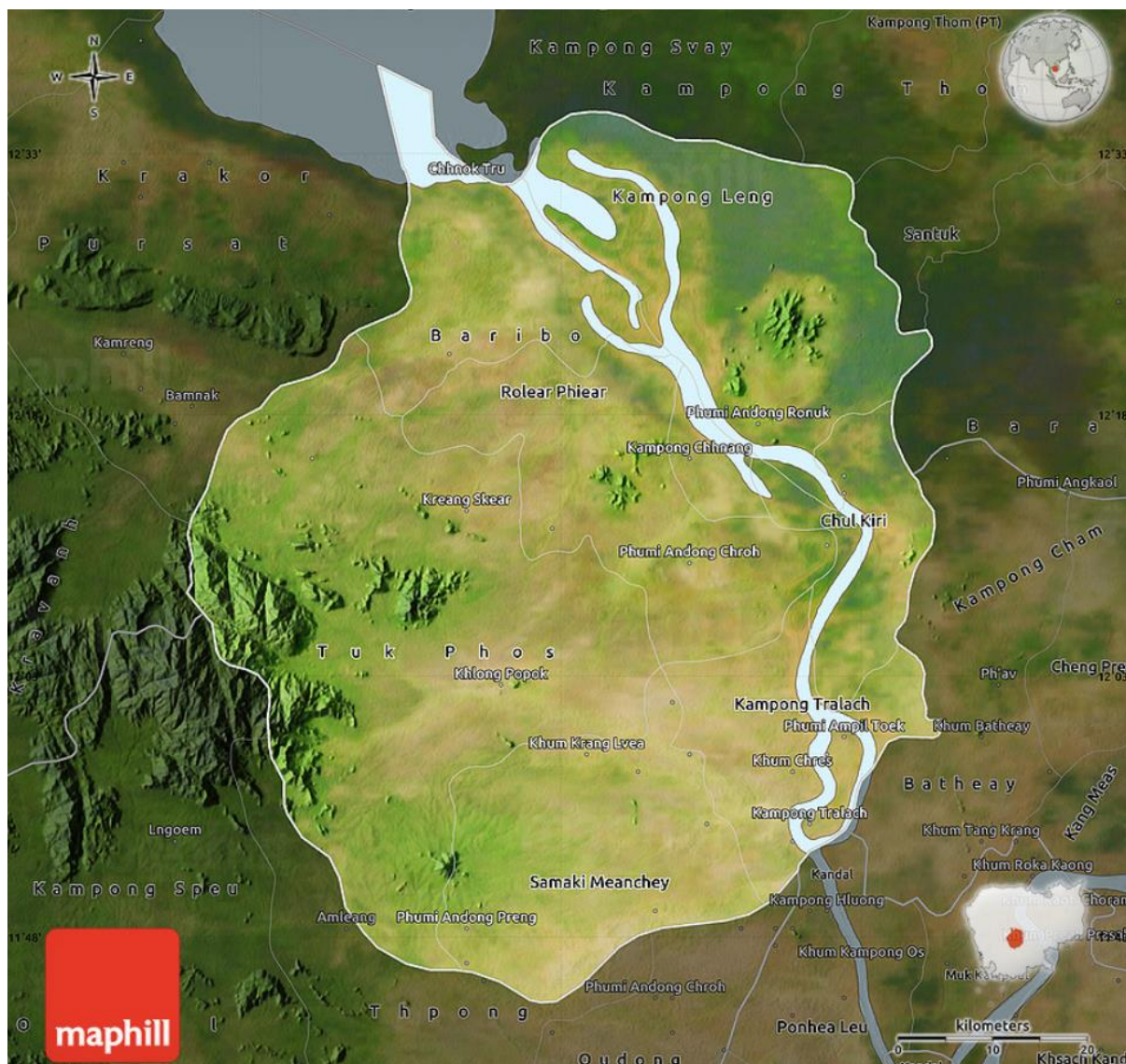
V provincii se nacházejí suroviny vhodné pro výrobu keramiky, ve velké míře je tedy provozováno domácí hrnčířství, které je i významným turistickým prodejním artiklem. I přes to, že prochází oblast rychlým progresivním vývojem, dosahuje míra chudoby v Kampong Chhangu až 28 % (ČESKÁ ROZVOJOVÁ AGENTURA, 2018).

V provincii Kampong Chhnang je několik zdravotnických zařízení, avšak lékaři a kvalifikovaný personál jsou většinou zastoupeni v centrálních nebo v provinčních zařízeních. Obyvatelé venkovských oblastí tak obvykle vyhledávají lékařskou pomoc v lékárnách, a to až ve 40 % případů (VOJNÁR, 2018). Provinční zdravotnický úřad Kampong Chhnangu je zodpovědný za rozvoj zdravotnických služeb a rozhoduje, kolik peněz bude alokováno na provoz provinční nemocnice, dvou okresních nemocnic a třiceti osmi zdravotnických středisek.

Česká rozvojová agentura (dále ČRA) v rámci programu B2B (2018–2023) podporuje tři zdravotnická zařízení v provincii, jedná se o provinční nemocnici Kampong Chhnang Provincial Referral Hospital, okresní nemocnici v Borribor a nemocnici v Kampong Tralach (Kampong Tralach Referral Hospital). Aktivita jsou zaměřené na oddělení Péče o matku a dítě (porodní a poporodní oddělení, neonatologie). Vzhledem k nízké dostupnosti zdravotnického personálu vzniklo v provincii v rámci projektu ČRA (2018–2020) centrum telemedicíny pro matky s dětmi. Centrum se snaží zajistit odborné zdravotní konzultace (ČESKÁ

ROZVOJOVÁ AGENTURA, 2018). Zdravotníci a lékaři namluvili krátké vzkazy s radami, které jsou bezplatně odesílány na registrovaná telefonní čísla. Majitelka mobilního telefonu se přihlásí do systému bezplatných hlasových zpráv, které obsahují rady o péči o matku během těhotenství i později o dítě do věku dvou let. Jedna uživatelka v tomto období obdrží zhruba 250 zpráv (FENDRYCHOVÁ, 2017)

Obrázek 2: Provincie Kampong Chhnang a její poloha v rámci Kambodži

Zdroj: (MAPHILL, 2013)

Dle údajů z roku 2013 bylo 81,38 % z celkového počtu dospělých obyvatel provincie gramotných (COUNCIL FOR THE DEVELOPMENT OF CAMBODIA, 2013). V provincii Kampong Chhnang fungovalo v roce 2017 celkem 530 škol se 150 385 zapsanými dětmi a žáky, z toho bylo 76 875 dívek (MINISTRY OF EDUCATION, YOUTH AND SPORT, 2017).

Tabulka 3 uvádí počet mateřských a základních škol, „college“, „lycee“ a středních odborných škol v provincii Kampong Chhnang s počty zapsaných žáků.

Tabulka 3: Počet škol a v nich zapsaných žáků v provincii Kampong Chhnang v roce 2017

Škola	Počet	Zapsaných dětí/žáků	
		celkem	dívky
Mateřské školy	105	6 160	3 069
Základní vzdělávání	273	74 059	36 228
„College“	60	15 093	8 170
„Lycee“	16	19 990	10 619
Střední odborné školy	76	35 083	18 789

Zdroj: vytvořeno z dat MoEYS (MINISTRY OF EDUCATION, YOUTH AND SPORT, 2017)

3.1.1 Index rovnosti pohlaví

Index rovnosti pohlaví (Gender Parity Index, dále GPI) je jedním z indikátorů Rozvojových cílů tisíciletí (Millennium Development Goals). GPI měří poměr dívek a chlapců na všech úrovních vzdělávání (ZUMMAROVÁ, 2013). The World Bank uvádí, že celosvětová hodnota GPI pro základní vzdělávání dosahovala v roce 2017 hodnoty 1,007 a pro střední vzdělávání 0,99 (THE WORLD BANK, 2019). Tabulka 4 uvádí hodnotu GPI k hrubé míře zápisovosti (GER) pro základní a střední školy v Kambodži a v provincii Kampong Chhnang. Z hodnot v tabulce vyplývá, že na středních školách studuje vyrovnaně dívek i chlapců. Pravděpodobně je to tím, že MoEYS poskytuje žákyním stipendia a zabývá se výstavbou dívčích studentských kolejí, buduje školní dívčí toalety a zároveň realizuje politiku poskytování nižší střední školy v každé obci (UNESCO INSITUTE FOR STATISTICS, 2015).

Tabulka 4: Index rovnosti pohlaví vyjádřený pro hrubou míru zápisovosti v roce 2017

Oblast	Základní	Nižší střední	Vyšší střední
	vzdělávání	odborné vzdělávání	odborné vzdělávání
Městské oblasti Kambodže	1,01	1,06	1,03
Venkovské oblasti Kambodže	0,98	1,17	1,17
Provincie Kampong Chhnang	1,00	1,22	1,25

Zdroj: vytvořeno z dat MoEYS (MINISTRY OF EDUCATION, YOUTH AND SPORT, 2017)

3.1.2 Míra dokončení docházky v provincii Kampong Chhnang

Index míra dokončení docházky (completion rate) vyjadřuje automatický přechod do dalšího stupně vzdělávání po úspěšném absolvování závěrečné zkoušky nebo po obdržení diplomu. Index vyjadřuje podíl celkového počtu žáků úspěšně dokončujících poslední ročník daného stupně vzdělání ve sledovaném roce a celkového počtu dětí/žáků v populaci v obvyklém věku pro ukončení daného stupně vzdělání (UNITED NATIONS, 2003), viz následující rovnice.

$$\frac{\text{Počet žáků v daném posledním ročníku } X \text{ v roce } T}{\text{Počet dětí nebo žáků v populaci ve věku pro sledovaný ročník v roce } T} \times 100$$

Míra dokončení docházky měří formování lidského kapitálu, kvality a efektivitu školského systému. Do indexu jsou začleněni žáci, kteří dokončili dané vzdělávání bez ohledu na to, zda končí v oficiálním věku. Index tedy počítá i s žáky, kteří jsou starší a opakovali jeden nebo více ročníků (KECLÍKOVÁ, 2008).

Míra dokončení základního vzdělání ve světě v roce 2017 dosahovala 80,9 u dívek a 90,7 u chlapců a celkově byl index pro dívky i chlapce 90,3. Míra dokončení nižšího středního vzdělání ve světě pro rok 2017 dosahovala 76,6 u dívek, 75,8 u chlapců a 76,23 byl index pro obě pohlaví (THE WORLD BANK, 2019). *Tabulka 5* uvádí hodnoty indexu pro Kambodžu a provincii Kampong Chhnang.

Tabulka 5: Index míry dokončení docházky v Kambodži a v provincii Kampong Chhnang v roce 2017

Oblast	Základní vzdělávání			Nižší střední odborné školy			Vyšší střední odborné školy		
	celkem	dívky	chlapci	celkem	dívky	chlapci	celkem	dívky	chlapci
Městské oblasti Kambodže	71,03	74,01	68,28	44,97	46,35	43,65	33,52	33,68	33,35
Venkovské oblasti Kambodže	81,98	85,38	78,74	41,97	45,88	38,33	16,41	17,61	15,32
Provincie Kampong Chhnang	81,70	84,48	79,03	47,20	53,69	41,13	20,84	23,30	18,60

Zdroj: vytvořeno z dat MoEYS (MINISTRY OF EDUCATION, YOUTH AND SPORT, 2017)

3.2 Střední škola krále Norodoma Sihamoniho

Král Norodom Sihamoni (narozen v roce 1953) založil v roce 1982 střední školu „Preah Bat Samdech Preah Boromneath Norodom Sihamoni’s General Education and Technical High School“. Střední škola krále Norodoma Sihamoniho leží v obci Russey, v komuně Aureusey okrese Kampong Tralach provincie Kampong Chhnang. Jedná se o jednu z devíti všeobecných a technických středních škol v zemi a spadá pod MoEYS.

Škola měla původně dvě úrovně vzdělávání, a to nižší a vyšší střední obecné vzdělávání. V roce 2013 byla rozšířena o technické a učňovské vzdělávání a praktická výuka (TVET). V programu TVET se od roku 2018 vyučují obory chov zvířat, zemědělství a technické vzdělávání.

Žáci docházejí do školy od listopadu do srpna, vždy od pondělí do soboty. Výukový čas je ve škole zaveden od 7.00 do 11.00 hodin, následuje přestávka, na kterou navazuje výuka od 14.00 do 16.00. Ročníky jsou obvykle děleny na třídy A, B, C, D s rozdělením do tříd bez ohledu na výsledky studia. Pouze do tříd BS, neboli „best students“, docházejí žáci s kladnějším hodnocením studia. Žáci navštěvující školu pocházejí z menších obcí Kampong Tralach, Samaki Meanchey a jejich okolí, provinčního města Kampong Chhnang nebo i z provincie Kandal.

V letech 2015–2017 Česká republika (Realizace projektu probíhala v rámci finančního vypořádání kambodžského dluhu, který vznikl v minulosti v souvislosti s ekonomickými projekty a půjčkami od tehdejšího Československa.) podpořila technicko-zemědělský program TVET vybudováním farmy na školním pozemku pro účely praktické výuky. Dále poskytovala tematická školení v oblasti pěstování zemědělských plodin, chovu zvířat a dodala zařízení na zpracování potravin a dalších souvisejících materiálů. Rozvojem programu TVET ve škole se od roku 2018 zabývá organizace Člověk v tísni, o. p. s. za podpory ČRA v rámci projektu „ACTIVE for Youth: zlepšení odborného středoškolského vzdělávání v oblasti zpracování zemědělských produktů“ (2018–2020).

3.2.1 Nižší střední obecné vzdělávání

V roce 2017 vyučovalo na nižší střední škole 42 učitelů. 7. ročník navštěvovalo 200 žáků, 8. ročník také 200 žáků a 9. ročník 150 žáků. Od sedmého do devátého ročníku jsou vyučovány předměty: khmérština, cizí jazyk (angličtina), matematika, chemie, biologie, fyzika, zeměpis, historie, občanská nauka, výpočetní technika a tělovýchova a sport.

3.2.2 Vyšší střední obecné vzdělávání (GHS)

V roce 2017 vyučovalo na vyšší střední škole 88 učitelů. 10. ročník navštěvovalo 200 žáků, 11. ročník také 200 žáků a 12. ročník 182 žáků. Ve všech ročnících se vyučují stejné předměty jako na nižším středním vzdělávání, pouze jsou rozšířeny o hodiny přírodních věd, ekonomie a namísto khmerského jazyka je vyučována khmérská literatura.

3.2.3 Technické a učňovské vzdělávání a praktická výuka (TVET)

V roce 2017 působilo na TVET 13 technických učitelů, z toho dva pedagogové byli zaměřeni na obor chov zvířat, 6 pedagogů mělo specializaci v oboru zemědělství, 4 učitelé se zabývali technickým vzděláváním a jeden učitel byl zaměřen na mechanizaci.

V oboru chov zvířat docházelo 14 žáků do prvního ročníku, ve kterém se vyučovala během prvního pololetí khmérská literatura, matematika, biologie, výpočetní technika, občanská nauka, základy zemědělství, základy výživy zvířat, půda a hnojiva, nástroje a mechanizace, nástroje a pracovní zařízení, přírodní vědy a dále zde byly hodiny praktik. Ve druhém pololetí žáci čekali hodiny khmérské literatury, biologie, výpočetní techniky, občanské nauky, základy výživy zvířat, zemědělské systémy, řízení malých podniků, správa farmy, prevence a léčba nemocí, výživa prasat.

V oboru zemědělství bylo 28 žáků v prvním ročníku, 49 žáků v druhém ročníku a 12 žáků v ročníku třetím. V prvním pololetí 1. ročníku byla vyučována praktika, půda a hnojiva, základy výživy zvířat, základy zemědělství a nástroje a mechanizace. Ve druhém pololetí 1. ročníku byly vyučovány zemědělské systémy, řízení malých podniků, průmyslové zemědělství, osiva a zelenina. V prvním pololetí 2. ročníku žáci absolvovali předměty jako jsou dekorativní rostliny, cukrová třtina, kompostování, na které v druhém pololetí navázala výuka předmětů pěstování hub, zemědělské produkty, léčivé rostliny a rýže. Ve 3. ročníku žáci studovali kaučuk, rostliny, zakládání zeleninových zahrad a ochranu rostlin.

V oboru technické vzdělávání je vyučována ve všech třech ročnících khmérská literatura, angličtina, matematika, fyzika a elektřina. V roce 2017 do prvního ročníku docházelo 52 žáků, do druhého ročníku 40 žáků a do třetího 27.

Absolventi jednoho ze tří uvedených studijních oborů se obvykle ucházejí o zaměstnání v podniku s technickým nebo zemědělským zaměřením nebo pokračují ve studiu, například na „The Royal University of Agriculture“ v Phnom Penhu.

4 METODIKA

V únoru 2017 byl na škole „Preah Bat Samdech Preah Boromneath Norodom Sihamoni’s General Education and Technical High School“ v provincii Kampong Chhnang realizován výzkum formou tří dotazníkových šetření: Hodnoty žáků (Importance in students life), Kompetence učit se (Learning to learn competence) a Spokojenost žáků (Student satisfaction items). Respondenty šetření bylo 216 žáků 10. až 12. ročníku oboru vyšší střední obecné vzdělávání (GHS) a 134 žáků 1. až 3. ročníku oboru technické a učňovské vzdělávání a praktická výuka (TVET).

Tato bakalářská práce se zabývá zpracováním dotazníkového šetření Hodnoty žáků, jehož účelem bylo zjistit pohled žáků na postavení vzdělání a vzdělávání v jejich životě v porovnání s dalšími životními hodnotami.

Dotazník byl rozdělen do dvou částí, a to na vlastní preference osmi životních hodnot (kombinace osobních a profesních hodnot) a na popis respondenta (*Příloha 3*).

V první části šetření měli žáci vytvořit pořadí osobních preferencí životních hodnot a seřadit následující vybraná témata podle důležitosti ve vlastním životě (každý za sebe dle osobního vnímání). Nejdůležitější z nabízených hodnot byla označena číslem 1, nejméně důležitá pak číslem 8. Zkoumanými životními hodnotami byly: komunita (všichni lidé, s kterými žiji, přicházím do kontaktu, spolupracuji, ...), zdraví, životní styl, používání moderních technologií, kvalitní životní prostředí, peníze, práce v zemědělském odvětví. Hodnoty pro dotazníkové šetření byly vybrány na základě rozhovorů s učiteli žáků v roce 2016.

V druhé části - popis respondenta - žáci vyplňovali položky: pohlaví (výběr žena/muž), věk, ročník a obor.

Žákům bylo slovně vysvětleno zadání, postup vyplňování dotazníku a byli ujištěni, že dotazníkové šetření je anonymní. Slovní zadání bylo provedeno v angličtině, za pomoci tlumočnicka bylo překládáno do khmerského jazyka. Dotazník byl mezi žáky rozdán v khmérštině v tištěné podobě.

5 VÝSLEDKY A DISKUZE

Do výzkumu dotazníkového šetření Hodnoty žáků bylo použito 112 dotazníků. Velká část vyplněných dotazníků musela být vyřazena, neboť nesplňovaly požadované náležitosti. Někteří respondenti namísto vypracování pořadí přiřazovali k životním hodnotám bodové ohodnocení na škále od 1 do 8. Tato chyba plynoucí z nepochopení zadání mohla být odstraněna v pilotní fázi výzkumu, která ale z časových důvodů nebyla provedena. *Tabulka 6* uvádí popis 112 respondentů.

Tabulka 6: Popis respondentů dotazníkového šetření Hodnoty žáků

Položka	Počet/Číslo
Dívky	50
Chlapci	62
Žáci ve věku 14 až 16 let	61
Žáci ve věku 17 až 20 let	51
Žáci oboru GHS	49
Žáci oboru GHS - dívky	28
Žáci oboru TVET	63
Žáci oboru TVET - dívky	22
Průměrný věk žáků	16,44 ± 0,99
Průměrný věk dívek	16,06 ± 0,89
Průměrný věk chlapců	16,74 ± 0,95
Průměrný věk žáků oboru GHS	16,06 ± 0,84
Průměrný věk žáků oboru TVET	16,74 ± 1,02

Metodou popisné statistiky za použití průměrů pořadí jsou vyhodnoceny osobní preference životních hodnot respondentů (*Tabulka 7*).

Z výsledků vyplývá, že si žáci uvědomují, jak důležitou roli v jejich životě hraje jejich fyzická i psychická kondice, neboť nejvíce upřednostňují hodnotu zdraví a následně hodnotu vzdělání. Žáci si váží svého zdravotního stavu a jsou si pravděpodobně vědomi, že zdravotní péči si hradí sami, neboť mnohdy nemají sjednané zdravotní pojištění. Obyvatelé oblasti často pracují v jedné z devíti textilních továren, které zaměstnávají 25 000 žen. Když žena otěhotní, tak se do zaměstnání vrací už tři měsíce po porodu a díky těmto praktikám je v provincii dlouhodobě

zaznamenávána velmi vysoká dětská úmrtnost 27/1000 (2014) (MORGAN, 2015). Úspěšně absolvované vzdělání může místní žáky podpořit v hledání si důstojnější práce, která pro ně nemusí být tak vysoce zdravotně riziková. V továrnách existují zdravotní centra, ale ty poskytují pouze službu první pomoci, a tak při dlouhodobějších problémech jsou zaměstnanci odkázáni na ostatní zdravotnická zařízení. V oblasti Kampong Tralach je aktuálně provozována jedna okresní nemocnice (Kampong Tralach Referral Hospital), která je od roku 2018 do roku 2020 podporována ČRA se zaměřením na oddělení péče o matku a dítě.

Data v kapitole 3.1 uvádějí, že 81,38 % z celkové dospělé populace provincie Kampong Chhnang je gramotných (COUNCIL FOR THE DEVELOPMENT OF CAMBODIA, 2013). Vzdělání se u žáků umístilo na druhém místě v pořadí žebříčku hodnot, a to i přes to, že index míry dokončení docházky (kapitola 3.1.2) byl v provincii roku 2017 pro vyšší střední odborné školy pouze 20,84 (Tabulka 5) a pro nižší střední vzdělávání byl 47,2. Pro porovnání index téhož roku pro nižší střední vzdělávání ve světě byl 76,23 (THE WORLD BANK, 2019). V roce 2015 činila navíc průměrná délka školní docházky kambodžských žáků starších 15 let pouze 4,7 roku (HUŇKOVÁ, 2018).

Místní systém vzdělávání a odborné přípravy má stále mnoho slabin, je potřeba zvýšit jeho kvalitu a relevanci. Středoškolské vzdělávání dosud plně nereaguje na měnící se potřeby trhu práce a zaměstnanosti. Kvalita znalostí absolventů je nízká a často nejsou získané znalosti kompatibilní s potřebami trhu práce (ČESKÁ ROZVOJOVÁ AGENTURA, 2018).

Česká republika realizuje Program dvoustranné rozvojové spolupráce České republika a Kambodža 2018–2023, který se mimo jiné zabývá zajištěním přístupu k inkluzivnímu a kvalitnímu vzdělání pro všechny (MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, 2018). Program se zaměřuje na nízkou kvalifikaci učitelů, nedostatečná a zastaralá kurikula, špatný stav infrastruktury škol a areálů (ČESKÁ ROZVOJOVÁ AGENTURA, 2018). Na venkově žije 78,8 % obyvatel země, přičemž hustota rozmístění škol je nedostatečná. Navíc pro učitele jsou tyto školy málo atraktivní z důvodu nižšího platového ohodnocení a malé možnosti kariérního růstu (CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY, 2017). Výzkum ukazuje, že žáci o vzdělání zájem mají a bude tedy vhodné provést další šetření s cílem objasnit přesněji důvody, proč žáci střední školu nedokončují.

Za hodnotami zdraví a vzdělání následují v žebříčku respondentů životní styl, komunita, peníze, kvalitní životní prostředí, moderní technologie a práce v zemědělství. Hodnoty životní styl a komunita dosáhly podobného průměrného pořadí, nabízí se tedy otázka, zda respondenti

při vyplňování dotazníku vnímali rozdíl mezi těmito hodnotami. Při případném opakování šetření bude dobré věnovat se vydefinování hodnot, které v tomto dotazníkovém šetření chybí.

Z osobních rozhovorů s učiteli žáků vyplývá, že žáci po vystudování školy mají zájem najít zaměstnání v hlavním městě Phnom Penh. Ve městě se chtějí věnovat vlastnímu obchodu, který by jim generoval vyšší finanční přínos, než jakého mohou dosáhnout v provinciích. Tuto informaci podtrhují výsledky šetření, neboť žáci umístili na prostřední, čtvrté, místo hodnotu peníze. Naopak nejméně preferovaná hodnota je práce v zemědělství. Práci v zemědělství neupřednostňují ani žáci oboru TVET, který je technicko-zemědělsky zaměřen. Nejspíše si jsou žáci vědomi, že farmaření je nejvíce rozšířeno ve venkovských oblastech, ve kterých zůstává, i přes vzestupný trend ekonomických ukazatelů, velmi vysoká míra chudoby (MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, 2018).

Žáci na vyšší střední škole absolvují předmět přírodní vědy, který rozvíjí jejich povědomí o nutnosti péče o životní prostředí. V důsledku toho se pravděpodobně hodnota kvalitní životní prostředí umístila v pořadí před hodnotou zabývající se používáním moderních technologií.

The World Bank uvádí, že celosvětový index rovnosti pohlaví (GPI) pro střední vzdělávání byl 0,99 v roce 2017, viz kapitola 3.1.1 (THE WORLD BANK, 2019). V provincii Kampong Chhnang dosahoval index ve stejném roce hodnoty 1,25 (*Tabulka 4*). Dívky z dané školy potvrdily zájem o studium na střední škole, neboť zařadily vzdělání hned za hodnotu zdraví. Další hodnoty v pořadí u dívek byly: komunita, životní styl, kvalitní životní prostředí, peníze a používání moderních technologií spolu se zemědělstvím. Nutno uvést, že v porovnání s chlapci mají dívky o 25 % vyšší hodnotu indexu míry dokončení docházky v provincii Kampong Chhnang (*Tabulka 5*).

Chlapci taktéž preferují hodnotu zdraví a vzdělání před ostatními hodnotami. Dále se od dívek jejich pořadí hodnot liší, neboť po hodnotě vzdělání následuje životní styl, peníze, komunita, používání moderních technologií, kvalitní životní prostředí. Hodnota práce v zemědělském sektoru je umístěna až na posledním místě stejně jako u dívek, a to pravděpodobně z důvodů uvedených výše.

Hodnoty zdraví a vzdělání se objevují na stejných, prvních, místech i pokud pozorujeme vnímání respondentů z hlediska věkových kategorií, a to jak u kategorie 14 až 16 let, tak u kategorie 17 až 20 let. Mladší skupina žáků uvádí dále v pořadí hodnoty životní styl, komunita, kvalitní životní prostředí, peníze, používání moderních technologií a na osmém, posledním místě, je práce v zemědělském sektoru. Starší žáci upřednostňují komunitu před

životním stylem, dále preferují peníze, používání moderních technologií, kvalitní životní prostředí a na osmém místě se umístila opět práce v zemědělském sektoru jako u ostatních skupin. U starších žáků je patrné, že mají svůj žebříček hodnot zaměřen na své hmotné zajištění a jejich průměrné pořadí hodnot se nejvíce shoduje s celkovým průměrným pořadím za všechny respondenty.

Tabulka 7: Průměrné pořadí životních hodnot žáků studující v oborech GHS a TVET střední školy „Preah Bat Samdech Preah Boromneath Norodom Sihamoni’s General Education and Technical High School“ v provincii Kampong Chhnang

Žáci	Životní hodnoty							
	komunita	zdraví	vzdělání	životní styl	používání moderních technologií	kvalitní životní prostředí	peníze	práce v zemědělském sektoru
Celkem	4,37±2,41	1,95±1,34	2,71±1,42	4,23±1,81	5,71±1,80	5,35±1,67	5,14±1,83	6,51±1,85
Dívky	3,66±2,18	2,08±1,28	2,70±1,50	4,32±1,72	6,22±1,63	5,36±1,73	5,38±1,84	6,22±2,05
Chlapci	4,92±2,48	1,85±1,40	2,74±1,36	4,15±1,86	5,28±1,84	5,38±1,58	4,90±1,78	6,79±1,58
GHS	4,29±2,32	2,02±1,21	2,41±1,26	4,06±1,61	5,90±1,69	5,53±1,70	5,08±1,75	6,69±1,71
TVET	4,43±2,44	1,89±1,43	2,97±1,48	4,38±1,93	5,56±1,85	5,20±1,62	5,20±1,84	6,36±1,93
14 až 16 let	4,43±2,27	2,11±1,51	2,49±1,28	4,02±1,76	6,07±1,76	5,21±1,66	5,25±1,79	6,38±1,99
17 až 20 let	4,29±2,57	1,75±1,05	2,98±1,52	4,49±1,82	5,29±1,76	5,51±1,68	5,02±1,87	6,67±1,67

ZÁVĚR

Kambodža se řadí mezi nejchudší a nejméně rozvinuté země jihovýchodní Asie, což je do značné míry dáno dramatickým politickým a společenským vývojem v poslední čtvrtině 20. století, spojeným s vládou totalitního režimu Rudých Khmérů (1975–1979) a následnou občanskou válkou. V současnosti se v zemi rozvíjí stavebnictví, cestovní ruch a oděvní průmysl, ale většina obyvatel stále pracuje v zemědělství. Zdravotnickou infrastrukturu zajišťuje stát, ale ambulantní péči nejvíce pokrývá soukromý sektor. Náklady na léčbu si obyvatelé hradí z vlastních zdrojů, neboť zdravotní pojištění má jen necelá čtvrtina populace.

V ústavě země z roku 1993 je uvedeno, že stát má poskytovat všem občanům základní a střední vzdělání. Školy mají v žácích upevnit sebevědomí, soběstačnost, odpovědnost, solidaritu, smysl pro spolupráci a vlastenectví. Financování školství je zajištěno centrálně státem, soukromými zdroji, investicemi od dárců, půjčkami ze zahraničí, granty a penězi od komunit, které do školy docházejí.

V roce 1996 bylo v zemi založeno Ministerstvo školství, mládeže a sportu (MoEYS), které poskytuje, řídí, monitoruje a rozhoduje v oblasti vzdělávání. MoEYS zavedlo šestileté základní vzdělávání, na které navazuje šestileté středoškolské vzdělávání, rozdělené do dvou tříletých stupňů. Cílem kurikula nižšího středního vzdělávání (7. až 9. ročník) je poskytnout žákům znalosti a dovednosti v khmérštině, matematice, přírodních a společenských vědách a v odborných předmětech. Kurikulum vyššího středního vzdělávání (10. až 12. ročník) je zaměřeno na pokročilejší znalosti khmérské literatury a matematiky, národní identitu, morálku a občanskou zodpovědnost, komunikativní kompetence v cizích jazycích a dovednosti každodenního života. Pro postup mezi jednotlivými ročníky žáci absolvují série psaných a ústních zkoušek a musí splňovat podmínky povolené absence.

V roce 1999 vznikl program Technické a učňovské vzdělávání a praktická výuka (TVET), který je řízen Ministerstvem práce a odborného vzdělávání (MLVT). Technicko-zemědělský program TVET je zaměřen na jednoleté až tříleté obory jako je automechanik, výpočetní technika, zemědělská mechanika, elektřina, elektronika, opravy chladicí mechaniky nebo stavitelství. Žáci mohou studovat program po ukončení nižší i vyšší střední školy a po absolvování studia obdrží diplom „Diploma for Technician“.

V centrální části Kambodže se nachází provincie Kampong Chhnang, ve které v současnosti Česká rozvojová agentura (ČRA) podporuje tři z 41 zdravotnických zařízení (2018–2023).

Projektové aktivity jsou zaměřené na oddělení Péče o matku a dítě, neboť je zde dlouhodobě zaznamenávána vysoká dětská úmrtnost. V provincii Kampong Chhnang fungovalo v roce 2017 celkem 530 škol. Index rovnosti pohlaví (GPI) uvádí, že školy v roce 2017 navštěvovalo stejně nebo i více dívek než chlapců. Index míry dokončení docházky byl v témže roce u absolventů základní škol o 140 % vyšší než u žáků, kteří dokončili střední školu.

V roce 1982 založil v provincii král Norodom Sihamoni střední školu „Preah Bat Samdech Preah Boromneath Norodom Sihamoni’s General Education and Technical High School“. Škola leží v obci Russey, v komunitě Aureusey okrese Kampong Tralach a jedná se o jednu z devíti všeobecných a technických středních škol v zemi a spadá pod MoEYS. V současnosti škola poskytuje nižší a vyšší střední obecné vzdělávání a TVET. V TVET se od roku 2018 vyučují obory chov zvířat, zemědělství a technické vzdělávání.

Na škole byl Českou zemědělskou univerzitou v Praze (ČZU) realizován projekt „Enhancement of Technical Education in Cambodia“ (2015–2017), který byl zaměřen na podporu oboru TVET. V podpoře TVET na škole pokračuje v současnosti organizace Člověkem v tísní, o. p. s. za podpory ČRA (2018–2020).

V roce 2017 bylo v rámci projektu ČZU na střední škole krále Norodoma Sihamoniho realizováno dotazníkové šetření zaměřené na hodnoty žáků. Účelem bylo zjistit pohled žáků na postavení hodnoty vzdělání v porovnání s životními hodnotami komunita, zdraví, životní styl, používání moderních technologií, kvalitní životní prostředí, peníze a práce v zemědělském odvětví.

Z výsledků 122 dotazníků vyplynulo, že žáci nejvíce upřednostňují hodnotu zdraví a následně hodnotu vzdělání. Úspěšně dokončené vzdělání může místní žáky podpořit v hledání si důstojné práce bez zvýšených zdravotních rizik. ČRA realizovanými projekty reaguje na nízkou kvalitu znalostí absolventů škol a také na to, že získané znalosti nejsou kompatibilní s aktuálními potřebami trhu práce.

Dalšími hodnotami v pořadí jsou životní styl, komunita, peníze, kvalitní životní prostředí a užívání moderních technologií. Naopak nejméně preferovaná hodnota je práce v zemědělském sektoru. Práci v zemědělském sektoru neupřednostňují ani ti žáci, kteří studují TVET program, který je technicko-zemědělsky zaměřen. Výsledky tohoto šetření potvrzují první hypotézu, že žáci střední školy ve svém vlastním životě upřednostňují životní hodnoty zdraví a vzdělávání před ostatními vybranými hodnotami. Dále je potvrzena i druhá hypotéza, dívky a chlapci, kteří studují na střední škole, se neliší v upřednostnění hodnoty zdraví

a vzdělání. Šetření potvrzuje i třetí hypotézu, že žáci ve věku 14 až 16 let mají odlišné pořadí hodnot v porovnání se svými spolužáky věku 17 až 20 let. U starších žáků je patrné, že mají žebříček hodnot zaměřen na své hmotné zajištění a jejich průměrné pořadí hodnot se nejvíce shoduje s celkovým průměrným pořadím za všechny respondenty.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- BREHM, W. C. a SILOVA, I. 2014.** Hidden Privatization of Public Education in Cambodia: Equity Implications of Private Tutoring. *Journal für Bildungsforschung*. 2014, roč. 6, č. 1, stránky 94–116.
- CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. 2017.** The World Factbook. *Central Intelligence Agency*. [Online] 2017. [Citace: 25. 1. 2019.] Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cb.html>.
- COUNCIL FOR THE DEVELOPMENT OF CAMBODIA. 2013.** Cambodia Municipality and Province Investment Information. *Council of development of Cambodia*. [Online] 2013. [Citace: 24. 10. 2018.] Dostupné z: <http://www.cambodiainvestment.gov.kh/municipality-info.html>.
- ČESKÁ ROZVOJOVÁ AGENTURA. 2018.** Kambodža. *Česká rozvojová agentura*. [Online] 2018. [Citace: 11. 2. 2019.] Dostupné z: <http://www.czechaid.cz/zeme/kambodza/>.
- DY, K. A. 2007.** *History of Democratic Kampuchea 1975–1979*. Phnom Penh : Documentation Center of Cambodia, 2007. ISBN 9995060043.
- FENDRYCHOVÁ, Simona. 2017.** Přiotrávené matky a popálené děti. Češi bojují v Kambodži proti nebezpečným pověrám skrze mobily. *Aktuálně.cz*. [Online] 2017. [Citace: 26. 3. 2020.] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/>.
- HUŇKOVÁ, Zuzana. 2018.** *Vybrané problémy základního vzdělávání v Kambodži*. Praha : Diplomová práce, Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 2018.
- KECLÍKOVÁ, Eva. 2008.** *Program UNESCO Vzdělání pro všechny: realizace univerzálního primárního vzdělávání ve vybraných afrických zemích v letech 1990-2015*. Brno : Magisterská diplomová práce, Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2008.
- KHUT, Sokhan. 2019.** The education system in Cambodia. *BOOKBRIDGE Foundation*. [Online] 2019. [Citace: 25. 1. 2020.] Dostupné z: <https://www.bookbridge.org/post/the-education-system-in-cambodia>.
- MAPHILL. 2013.** Satellite Map of Kampong Chhnang. *Maphill*. [Online] 2013. [Citace: 2. 2. 2020.] Dostupné z: <http://www.maphill.com/cambodia/kampong-chhnang/maps/satellite-map/darken/>.
- MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. 2018.** Program dvoustranné rozvojové spolupráce České Republiky, Kambodža 2018–2023. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*. [Online] 2018. [Citace: 13. 1. 2020.] Dostupné z:

- http://www.czechaid.cz/wp-content/uploads/2018/03/Program_Kambodza_CRA_2018_CZ.pdf.
- MINISTRY OF EDUCATION, YOUTH AND SPORT. 2017.** Education Statistics and Indicators 2016–2017. *Ministry of Education, Youth and Sport*. [Online] 2017. [Citace: 25. 1. 2019.] Dostupné z: http://www.moeys.gov.kh/en/emis/2461.html#.XEr_E1xKhPY.
- MORGAN, A. 2015.** *Working Moms: Behaviors and Barriers to Accessing Maternal and Child Health Services for Women Working in Factories in Cambodia*. Vyd. 1. Kampong Chhnang Province, Cambodia : Word Vision, 2015.
- MZV. 2019.** Kambodža. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*. [Online] 2019. [Citace: 12. 1. 2019.] Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asi/kambodza/index.html.
- ONTHEWORLDMAP. 2012.** Cambodia political map. *Ontheworldmap.com*. [Online] 2012. [Citace: 12. 1. 2019.] Dostupné z: <http://ontheworldmap.com/cambodia/cambodia-political-map.html>.
- PHIN, Chankea. 2014.** Teacher Competence and Teacher Quality in Cambodia's Educational Context. *International Journal of Educational Administration and Policy Studies*. 2014, roč. 6, č. 4, stránky 62–69.
- TAN, Charlene. 2007.** Education reforms in Cambodia: Issues and concerns. *Educational Research for Policy and Practice*. 2007, roč. 6, č. 1, stránky 15–24.
- THE WORLD BANK. 2019.** The World Bank in Cambodia. *The World Bank*. [Online] 2019. [Citace: 28. 1. 2019.] Dostupné z: <https://www.worldbank.org/cambodia>.
- UNESCO BANGKOK. 2008.** *Secondary education regional information base: country profile – Cambodia*. Vyd. 1. Bangkok : UNESCO Bangkok, 2008. str. 22. ISBN 978-92-9223-187-3.
- UNESCO INSITUTE FOR STATISTICS. 2015.** EFA 2000–2015 - Indicator Monitoring Framework. *UNESCO Insitute for Statistics*. [Online] 2015. [Citace: 12. 12. 2019.] Dostupné z: http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/indicator-efa-gross-enrolment-ratios-secondary-education_0.xlsx.
- UNESCO. 2011.** World data of education: Seventh edition 2010–11. *International Bureau od Education*. [Online] 2011. [Citace: 19. 2. 2019.] Dostupné z: http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/WDE/2010/pdf-versions/Cambodia.pdf.
- UNESCO-UNEVOC. 2014.** *World TVET Database Cambodia*. Vyd. 1. Bonn : UNESCO-UNEVOC International Centre for Technical and Vocational Education and Training, 2014.

UNICEF. 2018. UNICEF Data: Monitoring the situation of children and women. *UNICEF*.

[Online] 2018. [Citace: 13. 1. 2019.] Dostupné z:

<https://data.unicef.org/topic/education/secondary-education/>.

UNITED NATIONS. 2003. *Indicators for Monitoring the Millennium Development Goals*.

Vyd. 1. New York : United Nations Publication, 2003. str. 106. ISBN 92-1-161467-8.

VOJNÁR, Štěpán. 2018. Kambodžské zdravotnictví v kostce. *Velvyslanectví České*

republiky v PhomPenhu. [Online] 2018. [Citace: 8. 2. 2019.] Dostupné z:

https://www.mzv.cz/file/2966315/KH_zdravotnictvi_v_kostce.pdf.

ZELENDÁ, Jiří. 2009. *Kambodža - Stručná historie států*. Praha : Libri, 2009. ISBN 978-80-7277-427-2.

ZUMMAROVÁ, Adriana Abu a OHNOUTKOVÁ, Barbora. 2013. *Ženy ve vědě a technice*.

Vyd. 1. Praha : Asociace pro mezinárodní otázky, 2013. str. 11.

SEZNAM TABULEK, GRAFŮ, OBRÁZKŮ A SCHÉMAT

Tabulka 1: Orgány řídicí střední vzdělávání Kambodže.....	16
Tabulka 2: Učební plán nižšího středního vzdělávání v Kambodži.....	19
Tabulka 3: Počet škol a v nich zapsaných žáků v provincii Kampong Chhnang v roce 2017	24
Tabulka 4: Index rovnosti pohlaví vyjádřený pro hrubou míru zápisovosti v roce 2017	24
Tabulka 5: Index míry dokončení docházky v Kambodži a v provincii Kampong Chhnang v roce 2017	26
Tabulka 6: Popis respondentů dotazníkového šetření Hodnoty žáků	30
Tabulka 7: Průměrné pořadí životních hodnot žáků studující v oborech GHS a TVET střední školy „Preah Bat Samdech Preah Boromneath Norodom Sihamoni’s General Education and Technical High School“ v provincii Kampong Chhnang	34
Graf 1: Vývoj indikátoru hrubá míra zápisovosti pro střední vzdělávání v Kambodži ..	21
Obrázek 1: Mapa Kambodže.....	11
Obrázek 2: Provincie Kampong Chhnang a její poloha v rámci Kambodži	23

SEZNAM ZKRATEK

Zkratka	Český název	Anglický název
ČRA	Česká rozvojová agentura	Czech Development Agency
ČZU	Česká zemědělská univerzita v Praze	The Czech University of Life Sciences Prague
DOE	Okresní úřad školství	District Office of Education
GER	Hrubá míra zápisovosti	Gross Enrolment Rate
GHS	Vyšší střední obecné vzdělávání	General high school
GPI	Index rovnosti pohlaví	Gender Parity Index
GSED	Odbor pro obecné střední školství	General Secondary Education Department
HDI	Index lidského rozvoje	Human Development Index
LLSP	Předmět dovednosti	Local life skills program
MLVT	Ministerstvo práce a odborného vzdělávání	Ministry of Labour and Vocational Training
MoEYS	Ministerstvo školství, mládeže a sportu	Ministry of Education, Youth and Sport
NTB	Národní výcviková rada	The National Training Board
PAP	Akční program priority	The Priority Action Programme
PB	Programové financování	Programme-based Budgeting
PDE	Odbor školství v provincii	Provincial Department of Education
RS	Všestranná strategie	Rectangular strategy
TVET	Technické a učňovské vzdělávání a praktická výuka	Technical and vocational education and training

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Počet škol, žáků a učitelů v Kambodži v roce 2017

Příloha 2: Počet žáků zapsaných do jednotlivých školních ročníků v Kambodži a v provincii Kampong Chhnang

Příloha 3: Náhled dotazníku Hodnoty žáků

Příloha 4: Fotografie z Kambodže (Anna Špačková 2015 až 2017)

PŘÍLOHY

Příloha 1: Počet škol, žáků a učitelů v Kambodži v roce 2017

Škola	Ročník	Počet škol	Počet zapsaných žáků		Učitelé	
			celkem	dívky	celkem	ženy
Mateřská škola		4 014	190 148	94,811	4 888	4 685
Základní vzdělávání	1. – 6.	7 144	2 022 061	974 231	46 149	25 713
„College“	7. – 9.	1 245	324 095	169 636	15 249	6 700
„Lycee“	10. – 12.	32	19 012	9 573	960	293
„Lycee“	7. – 12.	454	522 344	267 896	25 198	9 979
Nižší střední odborné vzdělávání	7. – 9.	1 699	585 971	303 645	28 782	13 026
Vyšší střední odborné vzdělávání	10. – 12.	486	279 480	143 460	12 625	3 946

Zdroj: vytvořeno z dat MoEYS (MINISTRY OF EDUCATION, YOUTH AND SPORT, 2017)

Příloha 2: Počet žáků zapsaných do jednotlivých školních ročníků v Kambodži a v provincii Kampong Chhnang v roce 2017

Oblast	Ročník											
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Městské oblasti Kambodže	62016	62715	58614	53772	48269	46099	44783	37011	33736	31552	29905	29839
Venkovské oblasti Kambodže	335205	318578	297645	270164	242698	226286	194109	152737	123666	76486	60399	51228
Provincie Kampong Chhnang	13573	13715	13083	12022	11030	10636	9589	8036	6495	4350	3539	3074

Zdroj: vytvořeno z dat MoEYS (MINISTRY OF EDUCATION, YOUTH AND SPORT, 2017)

Příloha 3: Náhled dotazníku Hodnoty žáků

IMPORTANCE IN STUDENT LIFE/ ធ្វើការរៀបរយដល់អាយុចំណាត់ចំណូលចិត្តរបស់អ្នក និងរៀបចំប្រធានបទដែលបានជ្រើសរើសទាំងអស់ក្នុងតារាងខាងក្រោមនេះទៅលើសារៈសំខាន់ៗនៃប្រធានបទទាំងនោះនៅក្នុងជីវិតរបស់អ្នក។ សរសេរតម្លៃលេខចំពោះរាល់ប្រធានបទនីមួយៗនៅក្នុងបញ្ជី។ រៀបប្រធានបទតាមលំដាប់ពីប្រធានបទសំខាន់បំផុត (ដាក់លេខ១) ទៅប្រធានបទសំខាន់តិចបំផុត (ដាក់លេខ៨)។	
<p>សរសេរតម្លៃលេខចំពោះសម្រាប់ប្រធានបទនីមួយៗ លេខនីមួយៗអាចជ្រើសរើសបានតែមួយ។ អរគុណ!</p> <p>គោលបំណង៖ ការស្ទង់មតិទាំងនេះ ផ្តោតទៅលើចំណាត់ចំណូលចិត្តរបស់សិស្សសាលាអន្តរជាតិដើម្បីជួយក្នុងការសម្រេចសកម្មភាព ពីប្រធានបទ ដែលសំខាន់សម្រាប់ជីវិតរបស់អ្នកគេ។</p>	
ប្រធានបទ	សរសេរតម្លៃលេខចំពោះរាល់ប្រធានបទនីមួយៗនៅក្នុង បញ្ជី។ រៀបតាមលំដាប់ចំពោះសារៈសំខាន់បំផុត (ដាក់លេខ ១) ទៅសារៈសំខាន់តិច បំផុត (ដាក់លេខ៨)។
សហគមន៍ (មនុស្សទាំងអស់ជាអ្នកជិតខាងរបស់ខ្ញុំ ហើយមានទំនាក់ទំនងជាមួយពួកគេ)	.....
សុខភាព	.....
ការអប់រំ	.....
អរៀបរយការងារ	.....
ការរៀបរយសម្លេងទំនើប (ដូចជា ទូរស័ព្ទដៃជាដើម...)	.....
គុណភាពជីវិត	.....
ឥរិយាបថ	.....
ការងារក្នុងវិស័យកសិកម្ម	.....

Příloha 4: Fotografie z Kambodže (Anna Špačková 2015 až 2017)

Typická krajina provincie Kampong Chhnang

Plovoucí vesnice v provincii Kampong Chhnang

Tradiční hrnčířská pec v provincii Kampong Chhnang

Svozový vůz pro zaměstnance textilních továren v provincii Kampong Chhnang

Školní farma střední školy krále Norodoma Sihamoniho

Praktická výuka na pozemcích střední školy krále Norodoma Sihamoniho

Učitelé zemědělsko-technického programu TVET ve zpracovatelském centru střední školy krále Norodoma Sihamoniho

Tematické školení učitelů programu TVET

Slavnostní ukončení projektu „Enhancement of Technical Education in Cambodia“ realizovaného Českou zemědělskou univerzitou v Praze (2015–2017)

ប្រតិបត្តិការសិក្សាប្រចាំថ្ងៃ

ល.រ	ឈ្មោះ	ឃុំ/សង្កាត់	ថ្ងៃ	ល.រ	ឈ្មោះ	ឃុំ/សង្កាត់	ថ្ងៃ	ល.រ	ឈ្មោះ	ឃុំ/សង្កាត់	ថ្ងៃ
1	ស្រី ភី	K ₁ 8AB	០០៥	20	ស្រី ភី	F ₃ 9 BCD	០០៥	77	ស្រី ភី	Elec ₂ ១.២.៣	០០៥
2	ស្រី ភី	K ₂ 12B 11ABCD	០០៥	21	ស្រី ភី	G ₄ 8ABCD 9A	០០៥	78	ស្រី ភី	Elec ₂ ១.២.៣	០០៥
3	ស្រី ភី	K ₃ 10B 12. 11.2	០០៥	22	ស្រី ភី	G ₅ 7ABCE	០០៥	79	ស្រី ភី	Elec ₂ ១.២.៣	០០៥
4	ស្រី ភី	K ₄ 10B 9. 11. 12	០០៥	23	ស្រី ភី	I ₁ 11ABCD 15	០០៥	80	ស្រី ភី	Elec ₂ ១.២.៣	០០៥
5	ស្រី ភី	K ₅ 10AB 11C	០០៥	24	ស្រី ភី	I ₂ 10BCD 14 10	០០៥	81	ស្រី ភី	A ₃ ១.២.៣	០០៥
6	ស្រី ភី	K ₆ 8CD	០០៥	25	ស្រី ភី	I ₃ 10BCD 14 10	០០៥	82	ស្រី ភី	A ₃ ១.២.៣	០០៥
7	ស្រី ភី	K ₇ 9AB	០០៥	26	ស្រី ភី	J ₁ 7ABCE	០០៥	83	ស្រី ភី	A ₃ ១.២.៣	០០៥
8	ស្រី ភី	K ₈ 7 DE	០០៥	27	ស្រី ភី	J ₂ 9ABED	០០៥	84	ស្រី ភី	A ₃ ១.២.៣	០០៥
9	ស្រី ភី	K ₉ 9CD	០០៥	28	ស្រី ភី	J ₃ 11BCD 12A	០០៥	85	ស្រី ភី	A ₃ ១.២.៣	០០៥
10	ស្រី ភី	K ₁₀ 7BC 978	០០៥	29	ស្រី ភី	M ₁ 9AB	០០៥	86	ស្រី ភី	A ₃ ១.២.៣	០០៥
11	ស្រី ភី	K ₁₁ 10C 3 78	០០៥	30	ស្រី ភី	M ₂ 11AB 18B	០០៥	87	ស្រី ភី	A ₃ ១.២.៣	០០៥
12	ស្រី ភី	M ₁ 11B 12A	០០៥	31	ស្រី ភី	M ₃ 11CD 19A	០០៥	88	ស្រី ភី	A ₃ ១.២.៣	០០៥
13	ស្រី ភី	M ₂ 11ABCD 12B	០០៥	32	ស្រី ភី	M ₄ 11B 12 3 100B	០០៥	89	ស្រី ភី	A ₃ ១.២.៣	០០៥
14	ស្រី ភី	M ₃ 9ABED	០០៥	33	ស្រី ភី	M ₅ 10AB 11 97 100B	០០៥	90	ស្រី ភី	A ₃ ១.២.៣	០០៥
15	ស្រី ភី	M ₄ 11BCDE	០០៥	34	ស្រី ភី	M ₆ 8AB 9C 112B	០០៥	91	ស្រី ភី	Li ₂	12C
16	ស្រី ភី	M ₅ 11ABCE	០០៥	35	ស្រី ភី	M ₇ 10ED 9 3 10	០០៥				
17	ស្រី ភី	M ₆ 8ABCD	០០៥	36	ស្រី ភី	M ₈ 7BC	០០៥				
18	ស្រី ភី	M ₇ 11ABCE 12B 10	០០៥	37	ស្រី ភី	M ₉ 8CD 9 D	០០៥				
19	ស្រី ភី	M ₈ 10ABCD	០០៥	38	ស្រី ភី	M ₁₀ 7DE	០០៥				
				39	ស្រី ភី	P ₁ 7ABCE 9 10 100B	០០៥				
				40	ស្រី ភី	P ₂ 10D 10 9 10 100B	០០៥				
				41	ស្រី ភី	P ₃ 11ABCE 12A 10 10 100B	០០៥				
				42	ស្រី ភី	P ₄ 10ABCE 9 12 10 100B	០០៥				
				43	ស្រី ភី	P ₅ 10ABCE 9 12 10 100B	០០៥				
				44	ស្រី ភី	P ₆ 8CDE 1ED 100B	០០៥				
				45	ស្រី ភី	P ₇ 10BCD 11 10 100B	០០៥				
				46	ស្រី ភី	P ₈ 11ED 12 13 100B	០០៥				
				47	ស្រី ភី	P ₉ 7ABCE 9 12 10 100B	០០៥				
				48	ស្រី ភី	P ₁₀ 7ABCE 9 12 10 100B	០០៥				
				49	ស្រី ភី	P ₁₁ 8ABCE 9 12 10 100B	០០៥				
				50	ស្រី ភី	P ₁₂ 10BCD 11 12 10 100B	០០៥				
				51	ស្រី ភី	P ₁₃ 10ABCE 9 12 10 100B	០០៥				
				52	ស្រី ភី	P ₁₄ 8ABCE 9 12 10 100B	០០៥				
				53	ស្រី ភី	P ₁₅ 11ABCE 12 10 100B	០០៥				
				54	ស្រី ភី	P ₁₆ 7ABCE 9 12 10 100B	០០៥				
				55	ស្រី ភី	P ₁₇ 10ABCE 11 12 10 100B	០០៥				
				56	ស្រី ភី	P ₁₈ 7ABCE 9 12 10 100B	០០៥				
				57	ស្រី ភី	P ₁₉ 11ABCE 12 10 100B	០០៥				
				58	ស្រី ភី	P ₂₀ 7ABCE 9 12 10 100B	០០៥				
				59	ស្រី ភី	P ₂₁ 10ABCE 11 12 10 100B	០០៥				
				60	ស្រី ភី	P ₂₂ 7ABCE 9 12 10 100B	០០៥				
				61	ស្រី ភី	P ₂₃ 11ABCE 12 10 100B	០០៥				
				62	ស្រី ភី	P ₂₄ 7ABCE 9 12 10 100B	០០៥				
				63	ស្រី ភី	P ₂₅ 10ABCE 11 12 10 100B	០០៥				
				64	ស្រី ភី	P ₂₆ 7ABCE 9 12 10 100B	០០៥				
				65	ស្រី ភី	P ₂₇ 11ABCE 12 10 100B	០០៥				
				66	ស្រី ភី	P ₂₈ 7ABCE 9 12 10 100B	០០៥				
				67	ស្រី ភី	P ₂₉ 10ABCE 11 12 10 100B	០០៥				
				68	ស្រី ភី	P ₃₀ 7ABCE 9 12 10 100B	០០៥				
				69	ស្រី ភី	P ₃₁ 11ABCE 12 10 100B	០០៥				
				70	ស្រី ភី	P ₃₂ 7ABCE 9 12 10 100B	០០៥				
				71	ស្រី ភី	P ₃₃ 10ABCE 11 12 10 100B	០០៥				
				72	ស្រី ភី	P ₃₄ 7ABCE 9 12 10 100B	០០៥				
				73	ស្រី ភី	P ₃₅ 11ABCE 12 10 100B	០០៥				
				74	ស្រី ភី	P ₃₆ 7ABCE 9 12 10 100B	០០៥				
				75	ស្រី ភី	P ₃₇ 10ABCE 11 12 10 100B	០០៥				
				76	ស្រី ភី	P ₃₈ 7ABCE 9 12 10 100B	០០៥				

Rozvrh hodin na střední škole krále Norodoma Sihamoniho

Dotazníkové šetření mezi žáky vyššího středního obecného vzdělávání (GHS)

Dotazníkové šetření mezi žáky programu TVET